

Тімченко Андрій Володимирович

*Київський національний університет будівництва і архітектури
(м. Київ, Україна)*

<https://orcid.org/0000-0001-6621-1079>

e-mail: andrii.timchenko@gmail.com

«АУФШТАНД» ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ПРОТЕСТУ ФІЛОСОФА

Резюме

Істинність філософських ідей, дотичних до сфери політичної влади, випробовується смертю, як на прикладі Сократа, що продемонстрував «ауфштанд» на суді — особливий вид протесту філософа, що не має нічого спільного з поняття протесту у соціологічному чи політологічному сенсі, а натомість, філософ, як носій Ідеї у світі речей, за Платоном, зіштовхнувся з реальністю, представленою у вигляді платонівської матриці із п'яти форм правління, що змінюють одна одну від кращої до гіршої. Філософ як носій Ідеї набуває такої чистоти розуму, в рамках якої Ідея, за Г. Гегелем, може усвідомити сама себе і, будучи безсмертною, може пожертвувати філософом, на прикладі Сократа, аби проникнути у свій речей у тій чи іншій формі. Представлення платонівської матриці із п'яти форм правління у вигляді циклу з «ауфштандом» як точкою переходу від тиранії до аристократії має практичну користь для прогнозування політичних процесів у світі та відповідає принципу ізономії Демокрита в рамках космології Анаксимандра стосовно єдності фізичного і політичного вимірів.

Ключові слова: «ауфштанд», Абсолютна Ідея, аристократія, ізономія Демокрита, космологія Анаксимандра, історицизм, склад злочину, буття-до-смерті, автентичне існування.

Вступ

В українській науці присутня потужна марксистська інерція, що гальмує її розвиток через фундаментальні хиби марксистсько-ленінської ідеології, насадженої багатьом поколінням українців, що не мали доступу

до альтернативного знання. Проблема даної ідеології у її запереченні людської природи, адже К. Маркс зосередився на класовій теорії і зовсім не приділяв уваги питанням людської природи, на відміну від попередників як Г. Гегель, І. Кант і Г. Лейбніц. Заперечення людської природи закономірно вилилося в пошук ідеальної людини — Homo Sovieticus, що на практиці стало парадоксом і оксюмороном, оскільки даний тип нової радянської людини мав поєднувати у собі непоєднувані речі з точки зору протиріч між ідеалізмом і матеріалізмом. А саме, радянська людина мала бути одночасно матеріалістом (атеїстом) і ідеалістом (альтруїстом). Політичні методи боротьби радянської влади з інакомисленням врешті-решт призвели до втрати ширини кругозору і моральних орієнтирів.

В контексті наведеної вище проблематики, **завданням** »ауфштанду» (з німецької мови: «бунт», «повстання») є повернення до первинної задачі філософії — критичного відображення дійсності і соціально-аксіологічної ролі філософів, що полягає у поясненні дійсності решті населення — саме як пояснював Платон у своїй алегорії про печеру і в'язнів, що бачать лише тіні, а не справжні образи як вони є [1, с. 5].

Методи дослідження

Метою дослідження є заповнення лакуни філософської термінології, доповнюючи її спеціальним терміном »ауфштанд», який відображає особливий вид протесту філософа, що відрізняється від поняття протесту у політологічному, соціологічному чи психологічному розуміннях. Дослідження опиратиметься на **методи** герменевтики, аксіології, політичного аналізу і історичної реконструкції допоможуть краще зрозуміти сенс тих чи інших історичних подій, зокрема за допомогою накопиченого історичного досвіду, якого не мали філософи минулого.

Результати дослідження

Розвиток західної (європейської) філософської думки був неоднорідним протягом двох з половиною тисяч років, починаючи з античності. Філософи як носії духу все одно зазнавали впливу соціального і матеріального світу навколо них. Проте такий вплив на філософів античності і, наприклад, епохи Просвітництва був діаметрально протилежним.

Еталонною ілюстрацією «ауфштанду» як особливого виду протесту філософа є поведінка Сократа на суді, описана Платоном в діалозі «Апологія Сократ». Варто зазначити, що висунуті проти нього звинувачення були і є безглуздими, нікчемними, або, якщо говорити юридично — в його словах і вчинках не було складу злочину ні по тодішнім, ні по сучасним законам.

«Склад злочину — це реально існуюча система ознак, а не плід людської фантазії або просто вигадка» [2, с. 10]. У випадку ж звинувачень на адресу Сократа збоку Мелета, то вони звучали безглуздо як у часи Сократа,

так і сьогодні: що начебто Сократ «вивчав речі в хмарах і під землею, і не мав богів, і перетворював слабкий аргумент у сильний; тому що вони [обвинувачувачі] не люблять зізнаватися, що удаваність їх знання була виявлена — це правда: і оскільки вони численні, амбітні та енергійні, і всі вони в бойовому строю та мають переконливі язика, вони наповнили ваші [суду присяжних] вуха своїм гучним голосом і затягалими наклепами» [3, с. 1]. Тобто, Сократа звинуватили у його допитливості, нонконформізмі (небажанні вірити у «традиційних» для свого часу богів) і красномовстві. Ні в часи Сократа, ні сьогодні, у таких словах і діях немає складу злочину, але, тим не менш, Сократа врешті-решт засудили до страти. Смерть Сократа і його «ауфштанд» став переломним моментом в історії розвитку європейської філософії, показавши, що навіть смерть не може змусити філософа відмовитися від своєї соціально-аксіологічної функції пояснення дійсності населенню.

Даний термін «ауфштанд» розширює гегелівський термін «Sache» (з німецької «завдання»), що також пояснював покликання філософа у відстоюванні певної ідеї попри навколишній спротив. Даний термін зустрічається в праці Г. Гегеля «Феноменологія духу». Південноафриканський філософ Джон Немейєр Фіндлей так писав у своїй передмові до «Феноменології духу» Гегеля видавництва 1977 року Оксфордським університетом про «Sache»: «Людина ідентифікує себе з «Sache», з предметом або завданням, що є його власним, та яке вона переслідує незалежно від зовнішнього успіху чи схвалення» [4, с. 20].

Аби не викривляти первинний зміст гегелівського терміну, було прийнято рішення про введення нового терміну на базі попереднього з додаванням нового змісту. До прикладу, термін Dasein має різні значення в працях Г. Гегеля і М. Гайдеггера. Аби уникнути такої ж плутанини із терміном, що відображає завдання філософа, прийнято рішення про введення нового терміну з новим змістом. Зокрема, порівнюючи «Sache» Г. Гегеля і «ауфштанд» Сократа, між ними є суттєва різниця: Сократ пішов на смерть за свою ідею первинної соціально-аксіологічної ролі філософів у суспільстві, а саме — критичному відображенню дійсності і донесення її до решти населення. Г. Гегель існував у цілком іншій соціальній реальності. Тоді як Сократ жив у античному демократичному суспільстві, Г. Гегель був німецьким аристократом епохи Просвітництва, а значить — апіорі не міг зіткнутися із випробуваннями віри у свої ідеї, з якими зіткнувся Сократ. Порівняння життєвого шляху двох філософів служить ще однією причиною введення нового терміну «ауфштанд», не зважаючи на вже існуючий термін «Sache».

Гайдеггерівське поняття автентичності допомагає ще краще розкрити необхідність введення терміну «ауфштанд» на протигагу гегелівському «Sache». «Смерть якимось чином допомагає індивідуалізувати Dasein...

смерть відкидає Dasein назад на себе для його саморозуміння та від публічного розуміння себе та свого світу» [5, с. 186]. Тобто смерть, або радше усвідомлення смерті, або думки про смерть, виступають актуалізатором «Sache», випробовуючи його на міцність. Тобто за допомогою гайдеггерівського поняття автентичності, можна допустити, що гегелівський термін «Sache» — це неавтентичний «ауфштанд», на прикладі життєписів Г. Гегеля і Сократа.

Г. Гегель справді стверджує, що у філософа є завдання, яке він має виконувати, незважаючи на зовнішній опір, але тільки смерть (тобто загроза смерті і роздуми про неї) може довести істинність його намірів і твердість віри у свої ідеї. У цьому полягає суттєвий недолік німецького ідеалізму як такого, котрий намагалися усунути, свідомо чи не свідомо, С. К'єркегор і М. Гайдеггер. Зокрема, С. К'єркегор, випереджаючи М. Гайдеггера на одне століття, писав: «Бо якщо смерть сприйнята [людиною] серйозно, вона дає енергію для життя, як ніщо інше» [5, с. 188]. Смерть, не наступивши, змінює життя людини. Вона, не наступивши, пробуджує людину від сну і забуття автентичності власного буття. Це і є перемога над смертю у розумінні С. К'єркегора [5, с. 187]. «Думка про смерть [є] цим майстром у мистецтві навчання серйозності, даної кожній людині від народження, щоб бути її вчителем на все життя, і яка через непевність завжди готова розпочати навчання» [5, с. 185]. «Для Гайдеггера смерть як постійно присутня можливість робить [дві речі] для автентичного Dasein (людини [або будь-якої іншої по суті самоінтерпретуючої] істоти): забезпечення можливості досягнення цілісності чи завершеності... та індивідуалізації Dasein» задля реактуалізації самого себе і власного самоусвідомлення, навіть за рахунок розуміння суспільства і світу загалом [5, с. 186]. Тобто загроза смерті дає можливість філософу переосмислити власні ідеї і вирішити, наскільки цінними вони насправді є. Ідеї Сократа пройшли таку перевірку смертю, тоді як ідея Г. Гегеля про «Sache» — ні, але не через боягузтво Г. Гегеля, а через соціальні обставини в яких він жив — не було сили, котра могла б загрожувати йому смертю, випробовуючи його ідеї на міцність. В найгіршому випадку, Й. Фіхте відрахували з Йенського університету у 1799 році через його атеїстичні погляди, а пруський король Фрідріх-Вільгельм III піддав цензурі щонайменше одну працю І. Канта — збірку есе «Конфлікт факультетів» (1798). Тобто, плеяда ключових філософів німецького ідеалізму була позбавлена такого цінного актуалізатора цінності їхніх ідей.

Філософські ідеї, що не перевіряються «тестом смерті», тобто якщо філософ не ризикує життям, висловлюючи і відстоюючи певні ідеї, то в такій ситуації стає складно або неможливо перевірити автентичність таких ідей, бо якщо **первинне завдання філософії — критичне відображення дійсності**, то відповідно, будь-яке відхилення від цього завдання означатиме деградацію філософії, її виродження і заміщення її

суб-продуктами, як політологія і право. Тобто в умовах виродження філософії, або, скоріше, її заблукання, зростає ризик виникнення різноманітних симулякрів — поняття, що у XX столітті відродив Ж. Бодрійяр, але яке вже описував Платон, про що сучасному читачеві нагадує Ж. Дельоз [6, с. 47]. Він ділить проєкції ідей на автентичні і неавтентичні, хоча і використовує іншу термінологію. Ж. Дельоз же використовує терміни як «знакові копії» («iconic copies» в перекладі англійською) та «phantasmatic simulacra» (фантастичні симулякри) (подоби) [6, с. 48]. Тобто ще Платон говорив, що копії ідей у світі речей є хороші (справжні) і погані (хибні). Є Ідея, а є її образ. Вивченням Абсолютної Ідеї займався Г. Гегель, але чи він достатньо вивчив її метафізику? Не в рамках раціоналізму, а чи він принаймні пробував вивчити її з точки зору емпіризму, притаманному британській філософії (Дж. Локк) та її відгалужень, що врешті-решт прийняли подобу таких наук як економіка, що знайшла відображення у ідеях А. Сміта, в працях якого економіка переплітається з міжнародними відносинами і так далі.

Загрозу викривлень автентичних Ідей у їх прояві у світі речей вивчав М. Гайдеггер, а оскільки люди є «точками входу» Ідей у світ речей через Dasein — буття, що усвідомлює себе, постає питання надійності єдиного можливого інструменту вивчення філософії — людського розуму, що має біологічні обмеження у вигляді віку, стану здоров'я, стану насичення корисними речовинами, тощо.

Платон покладав надію на філософів як «любителів знання вічного і всієї істини» [7, с. 1] або, якщо говорити українською мовою, доцільніше було б мати слово, похідне від слова «жага [до знань]» (те, що передає англійське слово «craving»), тобто не просто «любов», «кохання», а саме сильне відчуття тяги, або навіть хіті (похоті) до знання, тобто пристрасне (екзальтоване, фанатичне) прагнення до об'єктивного знання, що одночасно розлучає філософів з реальністю людей, що перебувають у гайдеггерівському стані «das Man» — тобто стану опредмеченості і безнадійно неавтентичного існування, замкнутого на задоволення біологічних/вітальних потреб виживання людини як фізичної істоти.

Кому, якщо не філософам, сепарувати власні ірраціональні емоції тваринного походження, що базують на тваринних інстинктах самозбереження і розмноження, бути провідниками між світом Ідей і світом речей. Без цього, люди впадають в сон при свідомості [5, с. 187]. Якщо звернутися до прикладів з популярної культури початку XXI століття і зокрема кінематографу, то прикладом такого сну при свідомості є кінострічка «Матриця» з актором Кіану Рівз у головній ролі.

Платон проводить зв'язок між соціально-аксіологічною роллю філософів і аристократії як класу, що керується мудрістю і здоровим глуздом, бо саме слово «аристократія» перекладається з грецької мови як «влада/уряд кращих» [7, с. 1]. Перекладач Бенджамін Джоветт додає

також аналіз праці Платона з відповідними коментарями, згадуючи термін «аристократія чеснот» [7, с. 1]. Наступна ж за аристократією форма правління — тімократія — вже характеризується як «уряд пихи/гонору» і настає через розкол всередині аристократичної еліти [7, с. 1]. Тут чесноти вже замінюються законом. Тобто мораль підміняється етикою. Тобто влада править вже не тому, що свято вірить у свою місію нести Благо людям, а тому що так говорить закон. І така позиція ще залишається конструктивною. Бо як казав ще Геракліт Ефеський: «Люди повинні боротися за закон, як за стіну [міста]» [9, с. 55]. Тобто мається на увазі, що єдина надія жителів міста, яке взяли в облогу ворожі війська — це міцність міської стіни. Впаде стіна — впаде все місто і загине все населення.

Життєпис Сократа демонструє нам чесноти аристократа — радше аристократа по духу, аніж аристократа по крові, як у випадку Ю. Еволи, що мав віддалену належність до класу родової аристократії, хоч його філософія і пронизана духом аристократизму [10, с. 107]. Суд над Сократом по надуманим, безглузким, нікчемним, негуманним, анти-ліберальним звинуваченням служить ілюстрацією платонівського вродження аристократії і її переходу до тімократії як переходу від «уряду кращих» до «уряду воїнів і любителів честі» (або ж радше, гонору/пихи), бо саме пиха прослідковується головною рушійною силою у звинуваченнях Мелета на суді Сократа [7, с. 1]. Його духовна сліпота як і духовна сліпота багатьох інших громадян Афін проявляється у наступному діалозі на суді. Сократ запитує у Мелета на суді: «Тоді кожен афінянин вдосконалює і підносить їх [молодь Афін]; усі, за винятком мене самого; і тільки я їхній корупціонер? Це те, що ви стверджуєте?» [3, с. 1]. Мелет відповідає: «Це я рішуче стверджую.» [3, с. 1]. Тобто обвинувачувач на суді всерйоз стверджує, що один із найвидатніших філософів за всю історію людства, виявляється, є єдиним громадянином Афін, що розбещує молодь. А відповідь на цей парадокс дає Платон у своїй праці «Держава». Пиха є початком кінця аристократії. Як це і сталося на суді над Сократом. Він єдиний серед громадян Афін зізнався, що не володіє мудрістю. «Я знаю, що в мене немає мудрості, ні малої, ні великої» або в той час як більшість людей знають відомі слова про те, що «я знаю, що нічого не знаю», варто було б нагадати контекст і надати більш обширну цитату з його виступу: «Ну, хоча я не припускаю, що хтось із нас знає щось справді прекрасне й добре, я в цьому кращий, ніж він [мудрець], бо він нічого не знає і думає, що знає. Я не знаю і не думаю, що знаю. Тож у цьому останньому я, здається, маю трохи перевагу перед ним. Тоді я пішов до іншого, який мав ще вищі філософські претензії, і мій висновок був точно таким же. Я створив собі ще одного ворога та багатьох інших, крім нього» бо «коли я почав з ним розмовляти, мене не покидала думка, що він насправді не мудрий, хоча багато хто вважав його мудрим, а він сам себе вважав ще мудрішим; і **я [Сократ] пішов і**

спробував пояснити йому [мудрецю], що він вважає себе мудрим, але насправді не є мудрим; і наслідком цього було те, що він зненавидів мене, і його ворожнечу розділяли кілька присутніх і слухали мене» [3, с. 1]. Такий опис діалогу Сократа з його опонентами ілюструє перехід від платонівської аристократії до тімократії, де влада належить таким же «любителям пихи», як і той анонімний мудрець, з яким говорив Сократ і намагався пояснити йому, що той насправді не мудрий. Бо тільки «прагнення до істини», як висловився Піфагор, і «знання вічного», як писав Платон, є винятковою рисою саме філософів, а не будь-кого іншого, що часто, за словами того ж Піфагора, «виростають з рабською натурою, жадібною до слави й прибутку, але філософ шукає правду» [8, с. 147]. Ось власне дві відповіді на запитання, що спричиняє виродження аристократії у платонівському розумінні, тобто такого уряду, на чолі якого стоїть цар-філософ, що опирається на «аристократію чеснот». Ці дві причини: жадоба до слави і жадоба до прибутку, як чітко пояснив Піфагор. За «урядом любителів пихи» йде «уряд любителів грошей» — або ж олігархія. **«Люди цього типу будуть жадібними до грошей, як ті, хто живе в олігархіях;** вони матимуть страшну таємницю, прагнучи золота та срібла, яке вони накопичуватимуть у темних місцях, маючи власні скарбниці для зберігання та приховування їх; також замки, які є лише гніздами для їхніх яєць, і в яких вони витратять великі суми на своїх дружин або на будь-кого іншого, кого їм заманеться... **Але в страху допустити філософів до влади,** тому що вони вже не є простими та серйозними, а складаються із змішаних елементів; і в переході від них до пристрасних і менш складних персонажів, які за своєю природою пристосовані радше до війни, ніж до миру; і в цінності, яку вони встановили щодо військових хитрощів і хитрощів, і в веденні вічних війн — ця держава буде здебільшого своерідною» [7, с. 1].

Проблема праці «Держава» Платона у тому, що вона немов обривається. Немов автор боявся договорити правду до кінця, а натомість закликав свого співрозмовника Главкона «завжди міцно триматися небесної дороги і завжди йти за справедливістю та чеснотою, враховуючи, що душа безсмертна і здатна витерпіти будь-яке добро і будь-яке зло» [7, с. 1]. Тобто Платон відчував, що за його земного життя ідеальна держава не створиться і що він радше покладав надії на життя позаземне, аніж земне. Головне — залишатися вірним собі і місії філософії щодо критичного відображення дійсності. Тут може стати у нагоді «ауфштанд» як особливий вид протесту філософа, що подібно Абсолютній Ідеї Г. Гегеля, спочатку проникає у Природу, а потім і в Дух, тобто філософ, як носій Ідеї в світі речей, здатен випускати з себе цю Ідею. «Тому логіка представляє саморух Абсолютної Ідеї лише як вихідне слово, яке є висловлюванням, але яке, як зовнішнє, негайно знову зникло, поки воно є; Тому ідею можна

почути лише в цьому самовизначенні, вона є в чистій думці, в якій відмінність ще не є інакшістю, але є і залишається цілком прозорою.» [12, с. 549]. Тобто зброєю філософа залишається Слово, як і у випадку Сократа на суді, де у його діях не було складу злочину, але чистота його розуму зіткнулася з жорсткою реальністю невігластва натовпу. І, згідно з принципом ізономії Демокрита, якщо будь-що вже було у минулому (олігархія, аристократія, тімократія, чи тиранія), це означає, що будь-що з переліченого може повторитися в майбутньому, бо воно вже було, і, навіть за К. Марксом: «практика — критерій істини», і справа тут не в історизмі, який жорстко критикує К. Поппер у своїй праці «Відкрите суспільство і його вороги», а в демокритівському принципі ізономії, що застосовують як у фізиці, так і у політичній філософії [14, с. 29; 15, с. 2]. **«Абсолютна ідея, як вона виникає, є тотожністю теоретичного і практичного»** [12, с. 549]. Більше того, «космологія Анаксимандра демонструє солідарність між фізичним і політичним простором» [16, с. 34].

Висновки

Представлення платонівської матриці із п'яти форм правління у вигляді циклу із «ауфштандом» як точкою переходу від платонівської тиранії знову до аристократії матиме практичну користь і застосування у політології, у міжнародних відносинах чи економіці, оскільки це стане інструментом прогнозування майбутнього, опираючись на принцип ізономії Демокрита у його прояві на прикладі фізики і її єдності з вивчення політики в рамках космології Анаксимандра, а також у прояві на практиці як критерії істини, аніж з точки зору історизму, який критикує К. Поппер, у якого немає монополії на знання і розуміння істини.

Список посилань/References

1. Plato (2016). *The allegory of the cave* / trans. by Shawn Eyer. Plumbstone Books, 11 p.
2. Summary of lectures from the academic discipline «Criminal Law» specialty 081 — «Law.» (2019). Dnipro State University of Internal Affairs, 74 p.
3. Plato (2009). *Apology* / trans. By Benjamin Jowett. Massachusetts Institute of Technology (MIT) Classics, 1 p.
4. Hegel, G. (1977). *Phenomenology of spirit*. Oxford University Press, 595 p.
5. Hall, H. (1984). Love, and death: Kierkegaard and Heidegger on authentic and inauthentic human existence. *Inquiry*, 27(1-4), 179—197. doi:10.1080/00201748408602017
6. Deleuze, G., & Krauss, R. (1983). Plato and the Simulacrum. October, 27, 45-56. DOI: 10.2307/778495

7. Plato (2021). *The Republic* / trans. By Benjamin Jowett. The Gutenberg Ebook Project, 1 p.
8. Newlin, C.M. (1967). Some sources of Richard Edwards's Damon and Pithias. *Edwards's Damon and Pithias*, 145-147.
9. Schofield, M. (2015). Heraclitus on Law (Fr.114 DK). *Rhizomata*, 3(1), 47-61. DOI:10.1515/rhiz-2015-0004
10. Ferraresi, F. (1987). Julius Evola : tradition, reaction, and the Radical Right. *European Journal of Sociology*, 28(01), 107-151. DOI:10.1017/S0003975600005415
11. Sommerville, B. (2019). Sophistry and the Promethean crafts in Plato's Protagoras. *The Classical Quarterly*, 69(1), 126—146. DOI:10.1017/S0009838819000594
12. Hegel, G. (1979). *Werke. Auf der Grundlage der Werke von 1832-1845 neu edierte Ausgabe*. Redaktion Eva Moldenhauer und Karl Markus Michel, Frankfurt a. M.: Suhrkamp, 1 p.
13. Chroust, A.-H. (1950). Legal-Political Theory. *The Review of Politics*, 12(01), 122-127. DOI:10.1017/S0034670500045769
14. Oittinen, V. (2016). 'Praxis' as the Criterion of Truth? The Aporias of Soviet Marxism and the Activity Approach. In *The Practical Essence of Man*, 29-41. Brill.
15. Popper, K. (1974). *The open society and its enemies*. Vol. 1: The spell of Plato. Routledge: London, 268 p.
16. Miller, J. (2013). *Democritus and the critical tradition*. Duke University, 430 p.

Andrii Timchenko

Kyiv National University of Construction and Architecture (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0001-6621-1079>

e-mail: andrii.timchenko@gmail.com

«AUFSTAND» AS A SPECIAL TYPE OF PHILOSOPHER'S PROTEST

Abstract

The truth of philosophical ideas related to the sphere of political power is tested by death, as in the example of Socrates, who demonstrated an «aufstand» at the trial — a special kind of philosopher's protest that has nothing to do with the concept of protest in the sociological or political sense. Still, according to Plato, a philosopher, as the bearer of the Idea in the world of things, faces reality as a Platonic matrix of five forms of government, which change each other from better to worse. The philosopher, as the bearer of the Idea, acquires such a purity of mind within which the Idea, according to H. Hegel, can realize itself and, being immortal, can sacrifice the philosopher, on the example of Socrates, to penetrate the realm of things in one form or another. The presentation of the Platonic matrix of five forms of government in the form of a cycle with «aufstand» as a point of transition from tyranny to aristocracy is of practical use for predicting political processes in the world and corresponds to the principle of isonomy of Democritus within the framework of Anaximander's cosmology regarding the unity of physical and political dimensions.

Keywords: «aufstand», Absolute Idea, aristocracy, isonomy of Democritus, the cosmology of Anaximander, historicism, element of a crime, being-toward-death, authentic existence.

Стаття надійшла до редакції 12.11.23

© Тімченко А. В., 2023